

DƏDƏ ƏZİZXAN DÜNYASI,

YAXUD “MEHMAN OLMAĞ”IN ÇƏTİNLİYİ, DƏDƏLİYİN ƏZƏMİLİYİ

Bu, Əzizxan Tanrıverdinin 60 yaşı ərəfəsində, böyük alimin və dostumun hələ həyatda olduğu zamanda yazdığını bir yazıdır.

Bu il Əzizxan Tanrıverdinin 60 yaşı tamam olur. Yaşadığı ömür əsrin yarısını geridə qoyub, əsri tamamlamağa doğru gedən yoldadır. İnşallah, tale yar olsa, yüz illik ömrün böyük dastanının yazılması, söz-sənət və elmi düşüncə sahiblərinin üzərinə vicdan borcu kimi düşəcək. İndiyə qədər olanlar bundan sonra da ola biləcəklər haqqında təsəvvür yaradır. 60 yaşında o, sənətin qəhrəmanına çəvrilib. Haqqında çoxsaylı şeirlər yazılib, hətta dastanlar, poemalar qoşulub. Söz-sənət, elm adamları ona

məfhumunu müdriklik, öz həyat və sənət yolunu mənsub olduğu millətin taleyindən ayrı düşünməmək mənasında başa düşür və qəbul edirəm.

Ç.Aytmatov B.Vahabzadə haqqında danişanda deyirdi ki, bu barədə düşünmək çox xoşdur ki, sən övladı olduğun xalqın nitq hissəsində fel olmayı bacaran. O, B.Vahabzadəni məhz belə bir sənətkar hesab edirdi.

Düşünürəm ki, Əzizxan Tanrıverdinin adının qabağına əlavə edilən “Dədə” epiteti, ilk növbədə, elə onun xalqının nitq hissəsində fel olmayı bacarması ilə birbaşa bağlıdır.

Əzizxanı tanadığım bu 40 ildə, 77-ci ilin tələbəlik həyatından başlayan zamandan üzü bəri, aspirant yoldaşlığımızın bir yerdə keçən illərində, neçə onilliyi artıq arxada qoyan iş yoldaşlığı, həmkarlıq münasibətlərinə, ən ümdəsi, başlangıcı tanışlıq, arxası sarsılmaz dostluqla nəticələnən günlərimizdə (aylarımda və illərimizdə) təmizlik, mötinlik və xeyirxahlıq yolunun yolcusu kimi görmüşəm. Bu yoldan onun bir an da olsa sapmadığını, hamiya və hər kəsə xeyirxah münasibətini görmüşəm. Bu heyrətamız keyfiyyətini hər dəfə əməli işində təsdiq etdiyini görmüşəm. Dədəlik ağsaqqallıqdır, insanın əzəmilik qüdretidir. Əzizxanın ağsaqqallığı saqqalının ağlığında meydana çıxmayıb, həmişə və bir qayda olaraq öz mənafeyini arxa plana keçirib, başqalarının mənafeyini önə keçirməsində təzahür edib. Əzizxan Tanrıverdi tələbə olanda da, aspirant olanda da belə olub, indi də belədir.

Mən Əzizxan Tanrıverdinin artıq neçə illərdir ki, rəhbərlik etdiyi Azərbaycan dili və tədrisi metodikası kafedrasını, bütün böyük əsərləri ilə bərabər, onun ən böyük əsəri hesab edirəm. Çünkü, Ə.Tanrıverdinin bu kafedrasından, ordakı həmkarların bir-birinə münasibətindən, rəhbərin onlara münasibətindən, onların rəhbərə münasibətindən “Dədə Qorqud” dünyasının təmizlik qoxusunu duymuşam. Bu qoxunun rahiyesində saflıq, təmənnasızlıq, elm və təhsil naminə, başqa sözlə, millət naminə söz və əməl birliliyi ilə çalışma əzmi aşkar hiss olunur. Ə.Tanrıverdi rəhbərlik etdiyi kafedrada bu keşməkeşli, müräkkəb dünya üçün utopik təsir bağışlayan bir dünya qurmaga nail olub. Buna nail olması onun dədəliyinin bu gün ən bariz şəkildə üzə çıxan əlamətidir.

“Mehman” povesti yazılından sonra prokurorlar S.Rəhimova məktub yazar və etiraf edirdilər ki, Mehman olmaq çətindir. Mehmanlığı Dədə Qorqudluq şərtləndirir. Özün üçün yox, başqaları üçün yaşamasan. Ə.Tanrıverdi Mehman olmanın çətinliyini dəf edib. Əslində, onun qarşısında belə bir çətinlik durmayıb. Çünkü Mehmanlıq onun fitrətindədir və onun adına qoşulan “Dədə” epiteti bunu bir daha təsdiq edir. Bununla bərabər, prokurorların etirafına haqq verərək və onların sözünü iqtibas edərək demək istəyirəm ki, Mehman olmaq çətindir, lakin Dədə Əzizxan olmaq daha çətindir.

2018

**Təyyar SALAMOĞLU,
professor**

Nəşriyyatdan: Bu kitab çapa hazırlanarkən görkəmli dilçi alim, professor Əzizxan Tanrıverdi 19 iyul 2018-ci ildə dünyasını dəyişdi.

Dədə Əzizxan deyiblər. Bədii sözün qəhrəmanına çəvrilmək, ətrafında olan poetik təbli həmkarlarının tərənnüm obyekti olmaq hər alimə qismət olmur. İndi Əzizxan 60 yaşına qədəm qoyan bir alim ömrü yaşayır. Eyni zamanda, çağdaşımız olan şairlərin sənət qəhrəmanı kimi yaşayır. Məsələnin bu tərofi intellektual düşüncə sahiblərini düşündürməyə bilməz. Əzizxanın şəxsiyyətinə bu qədər böyük maraq hardan gəlir, nədən qaynaqlanır? Görkəmli mifoloq alim Seyfəddin Rzasoyun ilk dəfə olaraq ona “Dədə Əzizxan” deye müraciətinin kökündə nə dayanır?

Düşünürəm ki, mifoloq mifi təkcə mifoloji zamanda axtarmır. Çağdaş zamanda və həyatda mifoloji zamanın və həyatın izlərini, əlamətlərini axtarmaq mifoloji düşüncənin mahiyyətindədir. S.Rzasoy məhz bu mahiyyətdən çıxış edir. Bizim baş kitabımız – “Kitabi-Dədə Qorqud” mifik zamanı, mifik zamanдан tarixə keçidin əlamətdar cəhətlərini özündə yaşadır və Dədə Qorqud obrazı da bütövlükdə bu zamanları simvollaşdırır. Əzizxan Tanrıverdi çağdaş zamanın insanıdır. Lakin bütün elmi düşüncəsi bütün varlığı ilə mifik zamanla bağlıdır. O, “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanları ilə bağlı onlarla monoqrafiyanın müəllifidir. Respublikamızda və onun sərhədlərindən kənarda Dədə Qorqudşunas alim kimi tanınır və sevılır. Əzizxanın “Kitabi-Dədə Qorqud”a marağının qətiyyən ekzotik səciyyə daşımır, bu marağın sonsuzluğu öz gücünü Əzizxanın iç dünyasından, şəxsiyyətindən alır. İç dünyasının daxili impulsları onu daim “Dədə Qorqud” dünyasına doğru istiqamətləndirir, böyük eposdan bu günə qədər yaşadığımız zamanda mənəvi dünyamızdakı itkilərimizi bərpa etmək səyinə hesablanır. Söyünlər mənasında böyük yazıçıımız İ.Hüseynov deyirdi ki, Nəsimidən yaza-yaza, Nəsimini öyrənə-öyrənə mən də Nəsimiləşirəm. Ə.Tanrıverdi də “Kitabi-Dədə Qorqud”u öyrənə-öyrənə, onu araşdırara-araşdırara dədələşir. Mən burada “dədəlik”